

वस्तुगत प्रश्नोत्तर

विषयगत प्रश्नोत्तर

१. कुन पुरस्कारलाई वैकल्पिक नोबेल पुरस्कार भनेर पनि चिनिन्छ ?

- ✘ राइट लिभिन्सहुट्ट पुरस्कार
- यो पुरस्कारको स्थापना सन् १९८० मा जर्मन-स्विडिस नागरिक ज्याकोब भन मुक्सकुलद्वारा भएको ।
- वातावरण संरक्षण, दिगो विकास, मानव अधिकार, शान्ति, शिक्षालगायतका क्षेत्रमा महत्त्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउने (चार व्यक्ति/संस्था)लाई यो पुरस्कार प्रदान गरिने ।
- यो पुरस्कार सन् १९८० देखि प्रदान गर्न थालिएको ।
- सन् २०२१ मा यो पुरस्कार मार्थ वाण्डोउ, भ्लादिमिर स्लिबजाक, फ्रेडा हुसोन र लेगल इनिर्सिप्टिभ फर फरेस्ट एन्ड इन्भाइरन्मेन्ट (एलआईएफई)लाई प्रदान गरिएको ।
- यस पुरस्कारको राशि दुई लाख युरो रहेको ।

२. नेपालको पहिलो बैङ्क 'नेपाल बैङ्क लिमिटेड'को स्थापना कहिले भएको हो ?

- ✘ वि.सं. १९९४ कात्तिक ३० गते
- वि.सं. २०७८ कात्तिक ३० मा यो बैङ्क ८४ वर्ष पूरा गरी ८५औँ वर्षमा प्रवेश गरेको ।
- यस बैङ्कमा हाल नेपाल सरकारको ५१ प्रतिशत र सर्वसाधारणको ४९ प्रतिशत शेयर हिस्सा रहेको ।

३. विश्व एन्टिमाइक्रोबियल सचेतना सप्ताह कहिले मनाइन्छ ?

- ✘ नोभेम्बर १८-२४
- संयुक्त राष्ट्रसङ्घअन्तर्गतका विश्व स्वास्थ्य सङ्गठन, खाद्य तथा कृषि सङ्गठन र विश्व पशु स्वास्थ्य सङ्गठनको संयुक्त आहवानमा विश्वभरि नै सचेतना सप्ताह मनाउने गरिएको ।
- एन्टिमाइक्रोबियल रेजिस्टेन्सको विश्वव्यापी चुनौतीलाई सामना गर्न सङ्क्रमण रोकथाम तथा एन्टिमाइक्रोबियल औषधिहरूको समुचित प्रयोगका विषयमा चेतना फैलाउन सन् २०१५ देखि यो दिवस मनाउन थालिएको ।
- पछिल्लो ३० वर्षयता कुनै पनि नयाँ समूहका प्रभावकारी एन्टिबायोटिक्स औषधिहरू आविष्कार नहुनुसमेत चुनौतीका रूपमा रहेकाले हामीसँग रहेको विद्यमान एन्टिमाइक्रोबियल औषधिहरूको प्रभावकारितालाई कायम राख्न यसको समुचित प्रयोग गर्नुपर्ने टङ्कारो आवश्यकता देखिएको ।
- सचेतना फैलाउँदै प्रतिरोध रोक्ने (स्प्रेड अवरेनेस, स्टप रिस्टेन्स) विषयमा आधारित रही 'एन्टिमाइक्रोबियलको प्रयोग सावधानीपूर्वक गर्नु (एन्टिमाइक्रोबियल : ह्यान्डल विथ केयर)' भन्ने मूल नाराका साथ यो दिवस मनाइएको ।

४. सरकारले विद्युतीय राहदानी (ई-पासपोर्ट) कहिलेदेखि प्रयोगमा ल्याउन थालेको हो ?

- ✘ वि.सं. २०७८ मङ्सिर १ गते
- हाल प्रचलनमा रहेको मेसिन रिडेबल पासपोर्ट (एमआरपी)लाई विस्थापन गर्ने लक्ष्यसहित ई-पासपोर्ट प्रयोगमा ल्याइएको ।
- शताब्दीपुरूष संस्कृतिविद् सत्यमोहन जोशीलाई पहिलो ई-पासपोर्ट प्रदान गरिएको ।
- सन् २०३० सम्ममा सबैको हातमा ई-पासपोर्ट पुऱ्याउने राहदानी विभागको लक्ष्य रहेको ।

५. कुलमान घिसिङ नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको कार्यकारी निर्देशकमा दोस्रो पटक कहिले नियुक्त भएका हुन् ?

- ✘ वि.सं. २०७८ साउन १५ गते

६. संयुक्त राष्ट्रसङ्घले कुन दिनलाई महामारी तयारी दिन (एपिडेमिक प्रिपेडनेस डे)का रूपमा मनाउने निर्णय अनुमोदन गरेको हो ?

- ✘ डिसेम्बर २७

७. राष्ट्रिय कर दिवस, २०७८ का अवसरमा सबैभन्दा बढी कर तिरेर सम्मानित हुने कम्पनी कुन हो ?

- ✘ सूर्य नेपाल
- व्यक्तिगततर्फ सबैभन्दा बढी कर तिरी सम्मानित

कर तिर्ने कम्पनी	सूर्य नेपाल
आयकर तिर्ने व्यक्ति	सिद्धार्थमंगेश जवरा
आयकर तिर्ने कम्पनी	डावर नेपाल प्रा.लि.
आयकर तिर्ने विशेष उद्योग	एसियन पेन्टस् (नेपाल) प्रा.लि.
आयकर तिर्ने कृषि एवं पशुपन्छीजन्य उद्योग	पूर्वाञ्चल एग्रीकल्चर प्रा.लि.
आयकर तिर्ने सहकारी तथा लघुवित्त	छिमेक लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.
आयकर तिर्ने बैङ्क वित्तीय संस्था	नविल बैङ्क लिमिटेड
आयकर तिर्ने वायु कम्पनी	नेपाल पुनर्विमा कम्पनी लिमिटेड
आयकर तिर्ने स्वास्थ्य तथा शैक्षिक संस्था	नेबेल मेडिकल कलेज टिचिङ हस्पिटल
आयकर तिर्ने पर्यटन व्यवसाय	तारागाउँ रिजन्सी होटल्स लि.
आयकर तिर्ने व्यापारिक संस्था	भाटभटेनी सुपरमार्केट एन्ड डिपार्टमेन्टल प्रा.लि.
आयकर तिर्ने मध्यमस्तरीय करदाता	कर्जा सूचनाकेन्द्र कम्पनी लिमिटेड
आयकर तिर्ने ऊर्जामूलक उद्योग	हिमाल पावर लिमिटेड
मूल्य अभिवृद्धिकर समयमै र बढी तिर्ने	घोराही सिमेन्ट इन्डस्ट्रिज लिमिटेड

हुने उद्यमी सिप्रेटी ट्रेडिङ प्रा.लि.का कार्यकारी अध्यक्ष सिद्धार्थमंगेश जवरा रहेका ।
- राष्ट्रिय कर दिवस २०७८ को नारा : स्वेच्छिक कर सहभागितामा अभिवृद्धि : सुशासन, विकास र समृद्धि ।
- दसौँ राष्ट्रिय कर दिवसका अवसरमा सम्मानित व्यक्ति/संस्था

८. हाम्रो शरीरका सम्पूर्ण क्रियाकलापको नियन्त्रण तथा समन्वय गर्ने प्रणालीलाई के भनिन्छ ?

- ✘ स्नायु प्रणाली

९. सार्क फाइनान्सको अध्यक्षमा चयन हुने व्यक्तित्व को हुनुहुन्छ ?

- ✘ ने.रा. बैङ्कका गभर्नर महाप्रसाद अधिकारी
- सार्क फाइनान्स गभर्नर्स ग्रुपको २०७८ कात्तिक २९ गते भन्चुअल माध्यमबाट आयोजित ४२औँ बैठकले उहाँलाई अध्यक्ष चयन गरेको ।
- माल्दिभ्स मनिटरी अथोरिटीद्वारा आयोजित बैठकमा नेपाल राष्ट्र बैङ्कलगायत सार्क राष्ट्रका अन्य

केन्द्रीय बैङ्कका गभर्नर, डेप्युटी गभर्नर तथा सम्बद्ध अधिकारीहरूको सहभागिता रहेको ।
- बैठकमा दक्षिण एसियाली आर्थिक तथा वित्तीय क्षेत्रको वर्तमान अवस्था, शोधनान्तर स्थिति, कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति, मुद्रास्फीति, कर्जा प्रवाह, विकास, जलविद्युत्, पर्यटनलगायतका साम्ना चासो र सहकार्यका विषयमा छलफल भएको ।

१०. नेपालको सबैभन्दा ठूलो मानपदवी 'नेपाल रत्न' मरणोपरान्त कसलाई प्रदान गर्ने निर्णय (वि.सं. २०७८ आश्विन २ मा) गरियो ?

- ✘ पूर्वप्रधानमन्त्री कृष्णप्रसाद भट्टराई

११. अफगानिस्तानमा तालिबानले मुल्लाह मोहम्मद हसन अब्दुलको प्रधानमन्त्रित्वमा अन्तरिम सरकारको घोषणा कहिले गरेको हो ?

- ✘ सन् २०२१ सेप्टेम्बर ७

१२. अमेरिकाको न्युयोर्क विश्वविद्यालय स्कुल अफ इन्जिनियरिङअन्तर्गत सञ्चालित ड गोमल्याबको ओपन सिट्टी इन्भ्युटेड कार्यक्रममा नेपालको कुन नगरपालिका विश्वकै उत्कृष्ट १० नगरपालिकाभित्र पर्न सफल भएको हो ?

- ✘ चाँगुनारायण न.पा. (भक्तपुर)

१३. नेपालको पहिलो महिला मुख्यमन्त्री को हुन् ?

- ✘ अष्टलक्ष्मी शाक्य (वि.सं. २०७८ भदौ २ देखि कात्तिक १०, बागमती प्रदेश)

१४. माइक्रो क्रेडिट र माइक्रोफाइनान्सका सफल प्रयोगकर्ता मानिने मोहम्मद युनुस कुन देशका नागरिक हुन् ?

- ✘ बङ्गलादेश
- बङ्गलादेशमा ग्रामीण बैङ्कको स्थापना गरी सो बैङ्कमार्फत विपन्न लाखौं बङ्गलादेशीलाई ऋण प्रदान गरी स्वरोजगारको माध्यमबाट उनीहरूको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन सफल युनुस अर्थशास्त्री एवं बैङ्कर हुन् ।
- युनुस र यिनले स्थापना गरेको ग्रामीण बैङ्कलाई सन् २००६ मा नोबेल पुरस्कार प्रदान गरिएको ।
- सन् १९८४ मा यिनी रोमन म्यागलसेसे पुरस्कारबाट पनि सम्मानित भएका ।
- दार्कास्थित ग्रामीण बैङ्कको प्रधान कार्यालयमा युनुस सेन्टर स्थापना गरिएको ।

१५. विश्वमा धेरै धेरै उत्पादन गर्ने देश कुन हो ?

- ✘ भारत

१६. अन्तर्राष्ट्रिय ओलम्पिक कमिटीले 'आदर्श वाक्य' (मोटो) के तय गरेको छ ?

- ✘ फास्टर, हाइअर, स्ट्रङ्गर - टुगेदर
- सन् २०२१ जुलाई २० मा नयाँ आदर्श वाक्य तय गरेको ।
- यसअघिको आदर्श वाक्य 'फास्टर, हाइअर, स्ट्रङ्गर' रहेको ।

१७. टाभल हाइड्रोक लोन्ली प्लानेटले प्रकाशित गरेको सूचीअनुसार सन् २०२२ मा विश्वमा धूम्रपान गर्ने मुलुकहरूको सूचीको शीर्ष १० स्थानमा पर्ने सफल स्थान/मुलुकहरू कुन-कुन हुन् ?

- ✘ क्रमशः कुक आइल्यान्ड, नर्वे, मेरिसस, बेलिज, स्लोभेनिया, एड्गुइला, ओमान, नेपाल, मलावी, इजिप्ट

१८. अमेरिकास्थित स्पेसएक्सले विवा फाल्कन र क्रेट (वीएफआर) प्रयोग गरी चन्द्रमामा पर्यटक लैजाने नयाँ योजना कहिले सार्वजनिक गरेको हो ?

- ✘ सन् २०१८ सेप्टेम्बर १२

१९. नेपालको इतिहासमा कुन घटनालाई बस्नेत पर्व पनि भनिन्छ ?

- ✘ भण्डारखाल पर्व

२०. हरित पेटिका अभियान (ग्रिनवेट्ट मुभमेन्ट)का संस्थापक को हुन् ?

- ✘ वाङ्गारी माथाई

२१. विश्व सम्पदा सूचीमा सूचीकृत हनुमानटोकादेखि स्वयम्भूसम्मको २२ किलोमिटर पदमार्गलाई कुन पदमार्गका रूपमा विकास गरिने भएको छ ?

- ✘ हेरिटेज ट्रेक अर्थात् सम्पदा पदमार्ग

२२. खमेर रज कम्बोडियाको विद्रोही समूह हो भने हमास कुन देशको विद्रोही समूह हो ?

- ✘ प्यालेस्टाइन

२३. महिलाको मानव अधिकार संरक्षणको अन्तर्राष्ट्रिय दस्तावेजका रूपमा रहेको 'Convention on Elimination of All Forms of Discrimination Against Women' (CEDAW)लाई नेपालले कहिले अनुमोदन गरेको हो ?

- ✘ सन् १९९१

२४. प्रिज्मको प्रयोग गरी सूर्यको प्रकाशबाट विभिन्न सात रङका किरण छुट्ट्याउने प्रक्रियालाई के भनिन्छ ?

- ✘ प्रकाश विच्छेदन

२५. प्रतिसेन्डमा उत्पन्न हुने जम्मा तरङ्गको सङ्ख्यालाई के भनिन्छ ?

- ✘ आवृत्ति (फ्रिक्वेन्सी)

२६. नेपालमा सर्वप्रथम जनगणना लिने संस्था कुन हो ?

- ✘ सेन्सस गोरवारा
- नेपालमा जनगणना वि.सं. १९६८ देखि सुरु भएको ।
- नेपालमा चौथो जनगणना (वि.सं. १९९८)सम्म व्यक्ति गणनाका रूपमा गणना गर्ने गरिएकोमा पाँचौँ (२००९/११) वाट वैज्ञानिक गणना सुरु गरिएको ।
- नेपालमा सुरुवाती चरणमा सेन्सस गोरवाराले जनगणना लिने गरेकोमा वि.सं. २०१८ वाट केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागले लिँदै आएको ।
- वि.सं. २०२८ वाट जनगणनामा कम्प्युटरको प्रयोग गर्न थालिएको ।

प्रस्तुतकर्ता : टङ्क केसी

वित्तीय सङ्घीयतामा राजस्वको अधिकार

१. नेपालको निजामती सेवाका सबल पक्षहरू के के हुन् ? लेख्नुहोस् ।
✘ राजनीतिप्रति तटस्थ र सरकारका नीति तथा कार्यक्रमप्रति प्रतिबद्ध रहेको नेपालको निजामती सेवाका सबल पक्ष निम्नअनुसार छन् :
- ऐन नियमद्वारा व्यवस्थित गरिएको छ । यसका लागि निजामती सेवा ऐन, २०४९ र नियमावली, २०५० लागू छ ।
- संस्थागत व्यवस्था प्रष्ट छ । सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले केन्द्रीय निकायका रूपमा कार्य गरेको छ । सेवा समूहसँग सम्बन्धित मन्त्रालयको व्यवस्था छ ।
- तीन तहको सङ्घीय प्रणालीअनुरूप सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहसम्म निजामती सेवाको सञ्चालन छ । सङ्घ, प्रदेश, स्थानीय तह हुँदै बाई तहसम्म संस्थागत संरचना छ ।
- कर्मचारीको छनोट योग्यताका आधारमा हुने व्यवस्था छ । यसका लागि सङ्घमा लोकसेवा आयोग र प्रदेशमा प्रदेश लोकसेवा आयोगको व्यवस्था गरिएको छ ।
- कर्मचारीको उमेरको हद ५८ वर्ष तोकिएको छ ।
- सचिवको पाँच वर्ष र मुख्य सचिवको तीन वर्ष सेवा अवधि निश्चित गरिएको छ ।
- सेवासुरक्षाको कानुनी प्रत्याभूति छ ।
- नियुक्ति, पदस्थापन, सरुवा, बढुवालगायत वृत्ति विकासका पक्षहरू कानूनद्वारा निश्चित गरिएको छ ।
- राजनीतिबाट अलग एवं तटस्थ राखिएको छ ।
- सरकारका नीति तथा कार्यक्रमप्रति निजामती सेवा प्रतिबद्ध छ ।

२. नेपालमा वित्तीय सङ्घीयता अन्तर्गत राजस्वको अधिकार के कसरी व्यवस्थित गरिएको छ ? उल्लेख गर्नुहोस् ।

✘ वित्तीय सङ्घीयताको सार तत्त्वका रूपमा रहेको राजस्व अधिकारलाई नेपालको संविधान, अन्तरसंरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ ले व्यवस्थित गरेको छ । जसलाई निम्नअनुसार उल्लेख गर्न सकिन्छ :
● सङ्घको अधिकार
- कर राजस्व : भन्सार, अन्तःशुल्क, मूल्य अभिवृद्धि कर, संस्थागत आयकर, व्यक्तिगत आयकर, परिश्रमिक कर,
- गैरकर राजस्व : राहदानी शुल्क, भिसा शुल्क, पर्यटन दस्तुर, सेवा शुल्क दस्तुर, क्यासिनो, दण्ड जरिवाना
● प्रदेशको अधिकार
- घरजग्गा रजिस्ट्रेशन शुल्क, विज्ञापन कर, सवारीसाधन कर, मनोरञ्जन कर, कृषि आयमा कर, पर्यटन शुल्क, सेवा शुल्क दस्तुर, दण्ड जरिवाना
● स्थानीय तहको अधिकार
- घरजग्गा रजिस्ट्रेशन शुल्क, विज्ञापन कर, सवारीसाधन कर, मनोरञ्जन कर, घर बहाल कर, व्यवसाय कर, सम्पत्ति कर, मालपोत सङ्कलन, भूमिकर (मालपोत), पर्यटन शुल्क, सेवा शुल्क दस्तुर, दण्ड जरिवाना,
● तीन तहको साम्ना अधिकार
- पर्यटन शुल्क, सेवा शुल्क दस्तुर, दण्ड जरिवाना, प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी
- साम्ना सूचीका विषयमा कर लगाउने र उठाउने व्यवस्था नेपाल सरकारले निर्धारण गर्ने,
● राजस्व बाँडफाँट
- क. मूल्य अभिवृद्धि कर र आन्तरिक उत्पादनबाट उठेको अन्तःशुल्क सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहमा क्रमशः ७० प्रतिशत, १५ प्रतिशत, १५ प्रतिशत,
- मौसिक रूपमा उपलब्ध गराउने, आर्थिक वर्षको अन्तिम महिनामा हिसाब मिलान गरिने,
- ख. प्राकृतिक स्रोतको रोयल्टी (विद्युत्, वन, पर्वतारोहण, पानी, खानी तथा खनिज)
- सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहमा क्रमशः ५० प्रतिशत, २५ प्रतिशत, २५ प्रतिशत,
- प्रदेश र स्थानीय तहले कर लगाउँदा ध्यान दिनुपर्ने कुरा
- राष्ट्रिय आर्थिक नीति,
- वस्तु तथा सेवाको औसतपरासर,
- पुँजी बजार,
- श्रम बजार,
- छिमेकी प्रदेश र स्थानीय तहलाई प्रतिकूल नहुने गरी,
- गैरकरको दर निर्धारणको आधार
- तीन तहले वस्तु तथा सेवाको लागत, सञ्चालन र मर्मत सम्भार खर्च
- एकल कर प्रशासन
● प्रदेश र स्थानीय तहको दुवैको अधिकार सूचीमा रहेका बेहायका कर देहायबमोजिम लगाइने र उठाइने व्यवस्था छ :
● क. सवारी साधन कर
- प्रदेशले करको दर लगाउने र कर उठाउने, उठेको करको ६० प्रतिशत प्रदेशको हिस्सा र ४० प्रतिशत स्थानीय तहको हिस्सा हुने तर टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र विद्युतीय रिक्साया पालिकाले करको दर लगाउने र कर उठाउने,
● ख. घरजग्गा रजिस्ट्रेशन शुल्क
- प्रदेशले करको दर लगाउने र पालिकाले कर उठाउने तर यो शुल्क उठाउन प्रदेश र पालिकामा साधन, स्रोत, प्रविधि, जनशक्ति तथा कार्यालय व्यवस्थापन नभएसम्म नेपाल सरकारको सम्बन्धित कार्यालयले प्रदेशले लगाएको शुल्कको दरअनुसार शुल्क उठाई सम्बन्धित प्रदेश र पालिकामा (६० प्रतिशत पालिका र ४० प्रतिशत प्रदेश) दाखिला गर्ने अन्तरिम प्रशासनको व्यवस्था आर्थिक अर्धदशले गरेको छ ।
● ग. मनोरञ्जन कर
- प्रदेशले करको दर लगाउने र पालिकाले कर उठाउने, उठेको करको ६० प्रतिशत पालिकाको हिस्सा र ४० प्रतिशत प्रदेशको हिस्सा हुने,
● घ. विज्ञापन कर
- पालिकाले करको दर लगाउने र कर उठाउने, उठेको करको ६० प्रतिशत पालिकाको हिस्सा र ४० प्रतिशत प्रदेशको हिस्सा हुने,

५. अन्तर्राष्ट्रिय विकास सहायता परिचालनका क्षेत्रहरू के के छन् ? लेख्नुहोस् ।

✘ समृद्ध नेपाल, सुखी नेपालीको राष्ट्रिय आकाङ्क्षालाई साकार पार्न तर्जुमा गरिएको अन्तर्राष्ट्रिय विकास सहायता परिचालन नीति, २०७६ ले राष्ट्रिय आवश्यकता र प्राथमिकताका आठवटा क्षेत्रमा अन्तर्राष्ट्रिय विकास सहायता परिचालन गर्ने नीति लिएको छ, जुन निम्न छन् :
- क. भौतिक पूर्वाधार निर्माण,
- ख. शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, सरसफाइ,
- ग. राष्ट्रिय उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि,
- घ. रोजगारी सिर्जना र गतिवी निर्वाण,
- ङ. विज्ञान तथा प्रविधिको विकास र हस्तान्तरण,
- च. वातावरण संरक्षण र जलवायु परिवर्तन,
- छ. विपत्त व्यवस्थापन,
- ज. सार्वजनिक, निजी, सहकारी र सामुदायिक क्षेत्रको क्षमता नपुगेको क्षेत्रमध्ये नेपाल सरकारले निर्धारण गरेको उपयुक्त क्षेत्र,

५. कर्मचारीतन्त्रका आधारभूत विशेषताहरू के के हुन् ? चर्चा गर्नुहोस् ।

✘ साङ्गठनिक संरचनामा आवद्ध भई वैधानिक अधिकारको विवेकपूर्ण प्रयोग गरी निर्धारित लक्ष्य हासिल गर्ने कर्मचारीको पेशागत समूह कर्मचारीतन्त्र हो । यसका आधारभूत विशेषतालाई निम्नअनुसार चर्चा गर्ने सकिन्छ :
- सङ्गठनका पदहरू तहगत शृङ्खलामा रहने, तहगत व्यवस्थाअनुरूप कर्मचारीलाई आदेश दिने, नियन्त्रण गर्ने, समन्वय गर्नेजस्ता कार्यहरू गरिने, सङ्गठनको कार्य गर्दा कर्मचारीले तहगत व्यवस्थाको नियम पालना गर्नुपर्ने,
- लिखित, मौखिक एवं प्रयोगात्मक परीक्षालाई योग्यता जाँच गरी कर्मचारी छनोट हुने, योग्यता, क्षमता, ज्ञान, सीप, अनुभवका आधारमा उपयुक्त जिम्मेवारी दिइने,
- कानूनको पूर्ण परिपालना गर्ने, ऐन-नियमअनुसार कार्य गर्ने,
- व्यक्ति नभई संस्थाले सेवा गर्ने, कानूनका आधारमा निर्णय गर्ने, निष्पक्षता कायम गर्ने, कानूनका अगाडि सबै समान हुने,
- राजनीतिक रूपमा तटस्थ रही निष्पक्ष सेवा प्रवाह गर्ने, राजनीतिक आस्थाका आधारमा आग्रह पूर्वाग्रह नराख्ने, निष्पक्ष व्यवहार गर्ने, सत्तापक्ष र प्रतिपक्ष सबै राजनीतिक दलहरूबाट टाढा रहने,
- तोकिएको उमेर तथा सेवा अवधिसम्म सेवामा रहिरहने, लामो समयसम्म सेवामा निरन्तर रहने हुँदा यसलाई स्थायी सरकारको रूपमा पनि लिइने,
- देश र जनताको हितलाई पेसाका रूपमा लिई त्यसैमा आफ्नो भविष्य सुनिश्चित गर्ने, नियुक्ति, सरुवा, बढुवा, सेवा सुविधा, अवकाशलगायत वृत्ति विकासका सबै पक्ष कानूनद्वारा निर्दिष्ट हुने,

६. नेपालमा विभागीय मन्त्री/राज्यमन्त्रीले बहन गर्नुपर्ने वित्तीय उत्तरदायित्वका विषय के के हुन् ? उल्लेख गर्नुहोस् ।

✘ नेपालमा आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ५० ले विभागीय मन्त्री/राज्यमन्त्रीले बहन गर्नुपर्ने वित्तीय उत्तरदायित्वका विषय सम्बन्धमा व्यवस्था गरेको छ, जुन निम्नअनुसार छन् :
- बजेट प्रस्ताव गर्ने,
- बजेट समर्पण गर्ने गराउने,
- योजना छनोट गर्ने,
- योजना तथा कार्यक्रमको अनुगमन गर्ने,
- मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्ने,
- सरकारी सम्पत्तिको संरक्षण, व्यवस्थापन गर्ने गराउने,
- यशोरी विभागीय मन्त्री/राज्यमन्त्रीबाट उपरोक्त वित्तीय उत्तरदायित्व बहन भए, नभएको सम्बन्धमा प्रधानमन्त्रीबाट निगरानी हुने व्यवस्था पनि उक्त ऐनले गरेको छ ।

७. नेपालको वित्त नीतिका विशेषताहरू के के हुन् ? चर्चा गर्नुहोस् ।

✘ कर, सरकारी खर्च तथा ऋणको माध्यमबाट मुलुकको अर्थतन्त्रलाई अनुकूल प्रभाव पार्ने नीति वित्त नीति हो । वित्त नीति समष्टिगत आर्थिक नीतिको एक अङ्ग हो । राजनीतिक र सामाजिक जवामा उभिएको यो नीति सरकारले तर्जुमा गर्छ । आर्थिक वर्ष आरम्भ हुनुभन्दा अगाडि जारी गरिने यो नीतिको निकट सम्बन्ध सरकारले तर्जुमा गर्ने बजेटसँग हुन्छ । नेपालको वित्त नीति वार्षिक बजेट तथा आवधिक योजनाबाट निर्देशित हो । 'समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली' बनाउने दीर्घकालीन उद्देश्यअनुरूप आर्थिक सामाजिक विकासको मौलिक ढाँचामा अग्र बढाइएको नेपालको वित्त नीतिका विशेषताहरूलाई निम्नानुसार चर्चा गर्न सकिन्छ :
- आर्थिक वृद्धि, आर्थिक स्थायित्व तथा सामाजिक न्याय कायम गर्ने बहुल उद्देश्यहरू लिइएको,
- वित्त नीति र मौलिक नीतिबीच समन्वय कायम गर्ने खोजिएको,
- सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहबीच एकता, समन्वय र साभेदारी गर्ने, सहकारी र निजी क्षेत्रसँग सहकार्य गर्ने मार्गदर्शन लिइएको,
- नागरिकका अत्यावश्यक आवश्यकताहरूको परिपूर्तिलाई समाजवादतर्फको यात्राको प्रस्थान बिन्दु बनाइएको,
- काम र रोजगारीलाई उच्च प्राथमिकतामा राखेर लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन, जस्तै : प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम
- सामाजिक सुरक्षा भत्तालाई निरन्तरता दिँदै सतरी वर्षभन्दा माथिका सबै ज्येष्ठ नागरिकको एक लाख रुपैयाँको स्वास्थ्य बीमा शुल्क सरकारले बेहोर्ने,
- सबै आर्थिक क्रियाकलापलाई करको दायरामा ल्याई राजस्वको आधार फराकिलो बनाउने नीति,
- कर प्रणालीलाई थप प्रगतिशील र समन्वयिक, राजस्व प्रशासनमा सुधार, कर कानूनको पालना, कर छली तथा चुरावट नियन्त्रण,
- आर्थिक सामाजिक विकास, क्षेत्रीय समानता, मानव विकास, निजी क्षेत्र आकर्षित नहुने पूर्वाधार विकास क्षेत्रमा सरकारी खर्चमा बढी केन्द्रित,
- स्वच्छ, तटस्थ एवं पारदर्शी कर प्रणालीको विकास,
- स्वेच्छिक कर सहभागिताबाट कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग कर राजस्वको अनुपात बढाउँदै नीति नीति,
- गैरकर राजस्वलाई साधन परिचालनको महत्त्वपूर्ण स्रोतका रूपमा विकास,
- वैदेशिक सहायतालाई राष्ट्रिय बजेट प्रणालीमार्फत परिचालन,
- वैदेशिक सहायतालाई आर्थिक तथा सामाजिक पूर्वाधारको विकास, रोजगारी सिर्जना र उत्पादनशील क्षेत्रमा उपयोग गर्ने नीति,
- विदेशी अनुदान र ऋण विदेशी सहायता नीतिभित्र रहेर लिने र उपयोग गर्ने,
- वैदेशिक सहायताभन्दा वैदेशिक लगानीमा जोड दिने,
- आन्तरिक क्षमता वृद्धि गर्दै वैदेशिक सहायतामाथिको परनिर्भरता घटाउँदै लैजाने व्यवस्था ।

प्रस्तुतकर्ता : हेमचन्द्र शर्मा